

■ Μάχες και Ναυμαχίες της Ελληνικής Έπανάστασης

Η Μάχη του Λάλα*

Μία από τις πρώτες μεγάλες συγκρούσεις
της Ελληνικής Έπανάστασης

† 9-13 Ιουνίου 1821

Η Μάχη του Λάλα ήταν σημαντική νίκη των Ελλήνων κατά των Λαλαίων, μουσουλμάνων Αλβανών κατοίκων της περιοχής Λάλας της Ηλείας, οί οποίοι αποτελούσαν σοβαρό εμπόδιο για την εϋνοϊκή εξέλιξη της Έπανάστασης στην Πελοπόννησο.

Ο Λάλας είναι οικισμός του νομού Ηλείας χτισμένος σε ύψόμετρο 601 μέτρων. Υπάγεται διοικητικά στον Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας. Ο Λάλας πρωτοκατοικήθηκε τον 14ο αιώνα από Αλβανούς, τους οποίους έφερε από τα Ακροκεραύνια όρη (παράκτια όροσειρά της ΝΔ Αλβανίας, γνωστά και ως όρη Χιμάρας) ο Μιχαήλ Δούκας. «Σούλι του Μοριά» χαρακτηρίζει τον Λάλα ο Δημήτρης Φωτιάδης, ο οποίος γράφει, ότι εύρισκεται στο όροπέδιο του Μπαστηρά πλησίον της αρχαίας Φολόης στο όρος Έρύμανθος.

Οί Αλβανοί αυτοί ήταν οί μόνοι κάτοικοι της Πελοποννήσου, οί οποίοι εξισλαμίσθησαν μετά την επιδρομή των Τούρκων στον Μοριά. Όταν κατά το 1715 οί Βενετοί αποσύρθηκαν και όλόκληρη ή Πελοπόννησος επέρασε στους Τούρκους, τα πλούσια μέρη της Ηλείας δόθηκαν σε πρίγκιπες από τα σουλτανικά χαρέμια. Οί Χοττομαναίοι της Γαστούνης, όπως ώνομάσθησαν οί Όθωμανοί πρίγ-

κιπες, ἐχρησιμοποίησαν τοὺς Λαλαίους, οἱ ὁποῖοι συντηροῦνταν ἀπὸ ἐπιδρομὲς σὲ ἑλληνικὰ χωριά, γιὰ νὰ κρατοῦν ὑποταγμένα τὰ γειτονικὰ μέρη. Παράλληλα εἶχαν ἀρχίσει στὰ βουνὰ νὰ ἐμφανίζονται οἱ πρῶτοι Ἑλληνες κλέφτες καὶ οἱ Λαλαῖοι χρησιμοποιήθηκαν ἐναντίον τους.

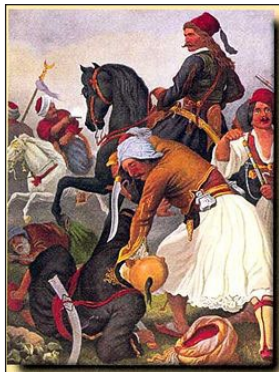
Μετὰ τὰ Ὀρλοφικά (1770), οἱ Λαλαῖοι συνέπραξαν μὲ τοὺς Τουρκαλβανούς, οἱ ὁποῖοι στάλθηκαν γιὰ τὴν κατάπνιξη τοῦ κινήματος. Χιλιάδες Πελοποννήσιοι πλήρωσαν μὲ τὴν ζωὴ τους τὴν συμμαχία αὐτή. Ὅμως Λαλαῖοι καὶ Τουρκαλβανοὶ ἔγιναν ἐφιάλτες ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους μπέηδες καὶ ἀγάδες. Στάλθηκε στὸν Μοριά ὁ φοβερός πασᾶς Χασὰν Τζεσαερλής, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν βοήθεια Ἑλλήνων κλεφτῶν κατώρθωσε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ. Ὅσοι Ἀλβανοὶ γλίτωσαν κατέφυγαν στὸν Λάλα.

Σύντομα ἔγιναν τόσο ἰσχυροί, ὥστε δὲν ὑπολόγιζαν οὔτε καὶ τὸν Τοῦρκο πασᾶ τῆς Τριπολιτσᾶς, πρωτεύουσας τότε τοῦ Μοριά. Περιφρουροῦσαν τοὺς Τούρκους, ἐνῶ τοὺς Ἑλληνες τοὺς θεωροῦσαν σκλάβους.

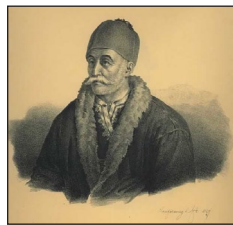
Οἱ Χοττομαναῖοι ζοῦσαν τρυφηλὰ καὶ ἔδιναν τὶς κόρες τους στοὺς Λαλαίους γιὰ νὰ ἔχουν τὴν βοήθειά τους. **Οἱ** Λαλαῖοι ἀποκτοῦσαν κτήματα, εἴτε ὡς προῖκα εἴτε ἀγοράζοντάς τὰ καὶ ἔτσι σύντομα ἔγιναν κυρίαρχοι τῆς Ἡλείας (ἀρχὲς 19ου αἰῶνα). Περιφημὸς ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τους Ἀλῆ Φαρμάκης, τὸν ὁποῖο κατάφερε νὰ διώξῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, Βέλη πασᾶς μετὰ ἀπὸ μεγάλη ἐκστρατεία. Ὡστόσο ἡ ἰσχὺς τῶν Λαλαίων δὲν εἶχε μειωθῆ καθόλου ὡς τὴν ἐκκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

* * *

Ὅταν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση ὅλοι οἱ Τούρκοι τοῦ Μοριά ἔτρεξαν νὰ βροῦν καταφύγιο στὰ γειτονικά τους φρούρια ἢ στὴν Τριπολιτσά (Τρίπολη). Ἀνάμεσά τους καὶ οἱ φοβεροὶ Μπαρδουνιώτες. **Οἱ** μόνοι ποὺ παρέμειναν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῶν φρουρίων ἦταν οἱ Λαλαῖοι ποὺ ὑπολογίζεται ὅτι στὶς ἀρχὲς τοῦ ἀγῶνα εἶχαν δύναμη 1.900 ἀνδρῶν, 400 ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἦταν ἵππεῖς. **Οἱ** Λαλαῖοι κινητοποιήθηκαν γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ὁμόθησκούς τους, ἐνῶ παράλληλα ἀρ-

χικὰ προσπάθησαν νὰ κρατήσουν τὴν Ἡλεΐα ἔξω ἀπὸ τὶς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες. Ὡστόσο οἱ Ἡλεῖοι ξεσηκώθηκαν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Ἀγῶνα. Ὅμως ἦταν ἀπειροπόλεμοι, ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένους ποὺ εἶχαν ὑπηρετήσει ὡς ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίτες στὰ ἀγγλικά τάγματα στὴν Ζάκυνθο.

Γεώργιος Σισίνης.

Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προκρίτων τῆς Γαστούνης ἦταν ὁ Γεώργιος Σισίνης (1769-1831), ὁ ὁποῖος ἀναγνωρίστηκε ἀμέσως ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων ποὺ πολιορκήσαν τοὺς Τούρκους τῆς Γαστούνης. Ὅταν ὁμως μαθεύτηκε, ὅτι σπεύδουν σὲ βοήθεια τῶν τελευταίων οἱ Λαλαῖοι σχεδὸν ὅλοι οἱ ἐπαναστάτες ἐγκατέλειψαν τὸν Σισίνη μὲ ἐλάχιστους ἄνδρες. Μετὰ τὴν ἀναίμακτη αὐτὴ ἐπιτυχία τοὺς οἱ Λαλαῖοι ἄρχισαν τὶς ἐπιδρομὲς σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ τῆς Ἡλείας γιὰ νὰ ἀποτρέψουν ὁποιαδήποτε ἐνίσχυση τῶν Ἑλλήνων ποὺ πολιορκοῦσαν τὴν Πάτρα.

Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν μοναδικὴ ἀντίσταση τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου (ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ ἐκείνες τῶν πολιορκημένων στὰ φρούρια) καὶ τὴν μοναδικὴ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια.

* * *

Στὴν συνέχεια οἱ Λαλαῖοι κινήθηκαν πρὸς τὸ πλουσιώτερο ἑλληνικὸ κέντρο τῆς Ἡλείας, τὸν Πύργο, μὲ σκοπὸ νὰ κυριεύσουν καὶ νὰ λεηλατήσουν τὴν πόλη.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Πύργου, ὁ Χαράλαμπος Βιλαέτης ἦταν ὁ μόνος ἐπαγγελματίας στρατιωτικὸς. Εἶχε ὑπηρετήσει στὰ ἀγγλικά τάγματα τῆς Ζακύνθου καὶ εἶχε λάβει τὸν βαθμὸ τοῦ Λοχαγοῦ.

Στις 2 Ἀπριλίου 1821, οἱ Λαλαῖοι ἐμφανίστηκαν ἔξω ἀπὸ τὸν Πύργο καὶ ζήτησαν τὴν ἄμεση παράδοσή του. Στὴν πόλη ἐκείνη τὴν ἡμέρα βρισκόνταν 100 Ζακυνθinoί, 70 πολεμιστὲς ἀπὸ τὴν Ἀγουλνίτσα καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Κολοκοτρώνη Πάνος καὶ Γενναῖος, ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο μὲ προορισμὸ τὴν Γορτυνία, μὲ σκοπὸ νὰ συναντήσουν τὸν πατέρα τους. Ἐγινε πολεμικὸ συμβούλιο, στὸ ὁποῖο πῆραν μέρος ὅλοι οἱ ὀπλαρχηγοί. Οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ Πύργου ἦταν 550 ἐνῶ οἱ Λαλαῖοι 1.000. Ὅμως οἱ Ἕλληνες ἦταν ἀπειροπόλεμοι καὶ ὁ Πύργος δὲν εἶχε κάποια ὀχυρὴ θέση. Ἡ ἀξίωση ὁμως τῶν Λαλαίων γέμισε ὀργὴ τοὺς Ἕλληνες. Ἐτσι συγκεντρώθηκαν στὰ ἀλώνια

Χαράλαμπος
Βιλαέτης.

ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη περιμένοντας τοὺς ἐχθροὺς ἐντελῶς ἀκάλυπτοι. **Οἱ** Λαλαῖοι τοὺς περικύκλωσαν διαιρεμένοι σὲ τρία σώματα. **Μόνο** 200 Ἕλληνες πρόλαβαν νὰ σωθοῦν τρέχοντας στὰ πρῶτα σπίτια τοῦ Πύργου ὅπου καὶ ὀχυρώθηκαν.

Στὴν πόλη τοῦ Πύργου ἐπικράτησε πανικός. **Ὁ** ἄμαχος πληθυσμὸς ἐγκατέλειψε τὰ σπίτια του. **Τὰ** περισσότερα γυναικόπαιδα κατέφυγαν στὸ Κατάκολο καὶ στὸν ὄρμο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, ἀπ' ὅπου ζακυνθινὰ πλοιάρια τοὺς μετέφεραν στὸ «Φιόρο τοῦ Λεβάντε». **Τ**ὴν διαφυγὴ τῶν γυναικόπαιδων, βοήθησε ἡ ἡρωϊκὴ ἀντίσταση τῶν κλεισμένων στὰ σπίτια τοῦ Πύργου 200 ἐνόπλων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ ὁ 15χρονος, τότε Γενναῖος Κολοκοτρῶνης καὶ ὁ 21χρονος ἀδελφὸς τοῦ Πάνος, πού τὸ 1824 δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς κυβερνητικὸς στὴν διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Μετὰ ἀπὸ ὀκτάωρη πολιορκία, οἱ γενναῖοι ὑπερασπιστὲς τοῦ Πύργου ἀναγκάστηκαν νὰ ἀποχωρήσουν, καθὼς οἱ Λαλαῖοι ἄρχισαν νὰ βάζουν φωτιά στὰ ὀχυρωμένα σπίτια. **Ἡ** ἔρημη πόλη, ἔμεινε ἔρμαιο στὶς ἄγριες διαθέσεις τοῦ ἐχθροῦ.

* * *

Στις 24 Ἀπριλίου, οἱ Λαλαῖοι ἐμφανίστηκαν μπροστὰ στὴν Ἀγουλινίτσα (τὸ σημερινὸ Ἐπιτάλιο). **Ἀ**ρχηγὸς τῶν λίγων ντόπιων, ἦταν ὁ πρόκριτος Ἀλέξης Μοσχούλας, πού μὲ 70 συμπολιτὲς του εἶχε πολεμήσει καὶ στὸν Πύργο. **Ὠ**ργάνωσε τὴν ἀμυνα τῆς κωμόπολης ὅσο καλύτερα μποροῦσε, ἐνισχυόμενος ἀπὸ μερικὸς Πυργιώτες πού βρέθηκαν κοντά. **Π**αράλληλα, ἄλλοι 70 Πυργιώτες καὶ 70 μαχητὲς ἀπὸ τὴν Κυπαρισσία καὶ τὰ Φιλιατρά, κατέλαβαν τὴν στρατηγικὴ σημασίας θέση Κλειδί. **Οἱ** Λαλαῖοι παρέμειναν τὴν νύκτα στὸν Ἀλφειὸ καὶ τὰ ξημερώματα ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῆς Ἀγουλινίτσας. **Οἱ** λιγοστοὶ ὑπερασπιστὲς τῆς βρέθηκαν σὲ δύσκολη θέση, ὥστόσο ἦταν ἀποφασισμένοι νὰ ἀμυνθοῦν μέχρι τέλους. **Τ**ότε ἔφτασαν γιὰ βοήθεια οἱ ὑπόλοιποι Ἕλληνες ἀπὸ τὸ Κλειδί. **Σ**τὸ βουνὸ Δάρβιζα, πάνω ἀπὸ τὴν Ἀγουλινίτσα, βρῆκαν Τούρκους νὰ φρουροῦν τὴν θέση καὶ τοὺς πυροβόλησαν. **Ἐ**κεῖνοι, βλέποντας πολλοὺς ἐπαναστάτες νὰ φοροῦν μαῦρες βράκες, τοὺς πέρασαν γιὰ Μανιάτες καὶ ἔντρομοι ἔτρεξαν στὴν Ἀγουλινίτσα!

Αλλά και οί Λαλαῖοι, φοβήθηκαν ὅτι θὰ ἀποκλειστοῦν ἀπὸ ἰσχυρότερες ἑλληνικὲς δυνάμεις μέσα στὴν Ἀγουλινίτσα καὶ ὑποχώρησαν καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὸν Μοσχούλα καὶ τοὺς ἄνδρες του, πὺ κατόρθωσαν κοντὰ στὸν Ἄλφειὸ νὰ σκοτώσουν ἐννιά καὶ νὰ συλλάβουν δεκατρεῖς.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ, πὺ οί Λαλαῖοι ὑποχώρησαν μπροστὰ στοὺς Ἑλληνας. **Οἱ** Ἡλεῖοι ἦταν οἱ μόνοι ἀπὸ τοὺς Πελοποννήσιους πὺ ὑποχρεώθηκαν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἐπιτιθέμενους ἐχθροὺς καὶ ὄχι ἀμυνόμενους. **Τὸ** μῖσος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λαλαίων ἦταν ἀβυσσαλέο καὶ μακροχρόνιο. **Ἦ**ταν φανερό, ὅτι κάποιοι ἀπὸ τοὺς δύο, στὸ τέλος τῆς Ἐπανάστασης ἢ καὶ νωρίτερα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν Μοριά...

* * *

Πέντε μέρες μετὰ τὸ πάθημά τους στὴν Ἀγουλινίτσα, οἱ Λαλαῖοι ἐπιτέθηκαν πάλιν ἐναντίον τοῦ ἔρημου Πύργου καὶ τῶν γειτονικῶν πρὸς τὸν Ἄλφειὸ χωριῶν τῆς Ὀλυμπίας.

Ὁ Χαράλαμπος Βιλαέτης, στὸν ὅποιο ἀναφερθήκαμε ἐνωρίτερα, κατέλαβε μὲ 500 Πυργιώτες αἰφνιδιαστικὰ τὸ χωριὸ Στρέφι. **Στὸ** κοντινὸ χωριὸ Λατζοῖ, τοποθέτησε μικρὴ φρουρὰ ἀπὸ Ζακυνθινούς καὶ Πυργιώτες, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀδελφοὺς Παναγιώτη καὶ Δημήτρη Καμπάση ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο. **Ἦ**ταν ἡ πρώτη φορὰ πὺ Ἑλληνας στρατοπέδευαν τόσο κοντὰ στὸν Λάλα.

Στις 10 Μαΐου 1821, 1.000 Λαλαῖοι περικύκλωσαν τὸ Λατζοῖ. **Ἦ** ὁρμὴ τους ἦταν φοβερή, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑλληνας μάχονταν ἡρωϊκά. **Ὁ** Βιλαέτης, ἀπὸ τὸ Στρέφι ὅπου βρισκόταν, ξεκίνησε νὰ βοηθήσει τοὺς πολιορκημένους στὸ Λατζοῖ. **Τὸν** ἀκολούθησαν μόνο 100 ἀπὸ τοὺς ἄνδρες του. **Θέλοντας** νὰ φτάσει γρηγορώτερα στὸ Λατζοῖ, δὲν κινήθηκε ἀπὸ τὰ ὑψώματα τῶν χωριῶν Ἀρβανίτι καὶ Καράτουλα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἀκάλυπτο πεδινὸ δρόμο. **Οἱ** Λαλαῖοι τοὺς ἀντιλήφθηκαν καὶ κατάφεραν νὰ ἀποκόψουν τὸν Βιλαέτη ἀπὸ τὸ κύριο μέρος τῶν ἀνδρῶν του. **Μόνο** 28 πολεμιστὲς ἔμειναν μαζί του. **Ὁ** Βιλαέτης, ἂν καὶ μποροῦσε νὰ διαφύγει, προτίμησε νὰ πολεμήσει... **Οἱ** Λαλαῖοι ἄρχισαν νὰ χτυποῦν ἀπὸ παντοῦ. **Μιὰ** σφαιρὰ βρῆκε στὸ κεφάλι τὸν Βιλαέτη πὺ ἄρχισε νὰ αἰμορραγῇ, ὥστόσο συνέχισε νὰ πολεμᾷ. **Ἦ** ἄγρια συμπλοκὴ συνεχίστηκε καὶ ἔμειναν νὰ

πολεμοῦν ὁ Βιλαέτης καὶ τρεῖς ἀκόμη γενναίους ἀγωνιστές. **Σ**ὲ λίγο, ὁ Ηλεῖος ἀρχηγὸς δέχθηκε βροχὴ ἀπὸ σφαίρες καὶ ἔπεσε νεκρὸς. **Οἱ** Λαλαῖοι ἐνθουσιάστηκαν καὶ δὲν ἀσχολήθηκαν ἄλλο μὲ τὸ Λατζοῖ καὶ τὸ Στρέφι. **Ἔ**κοψαν τὸ κεφάλι τοῦ Χαραλάμπους Βιλαέτη, τὸ

κάρφωσαν σὲ ἓνα κοντάρι καὶ ἐπέστρεψαν πανηγυρικὰ στὸν Λάλα. **Γι'** αὐτούς, κάθε ἀντίσταση στὴν Ἡλεία ἔπαψε μὲ τὸν θάνατο τοῦ Βιλαέτη.

Εἶναι ὅμως χαρακτηριστικό, ὅτι ἐνῶ οἱ Λαλαῖοι περιφρονοῦσαν τοὺς πάντες, τὸν Χαράλαμπο Βιλαέτη, τὸν θαύμαζαν, ἀποκαλώντας τον «Φραγκοπαλικάρι»... **Ν**ὰ σημειώσουμε ἐπίσης γιὰ τὸν Χ. Βιλαέτη, ὅτι ἦταν αὐτὸς ποὺ ὑψωσε τὴν σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως στὸν Πύργο, στίς 26 Μαρτίου 1821 καὶ πρὶν τὶς συμπλοκὲς του μὲ τοὺς Λαλαίους, εἶχε πολιορκήσει τοὺς Τούρκους στὸ κάστρο Χλεμούτσι.

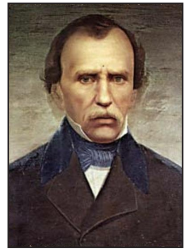
* * *

Ἐκείνη τὴν κρίσιμη στιγμή, ποὺ οἱ Ἡλεῖοι εἶχαν κυριευθῆ ἀπὸ ἀπαισιοδοξία ἐμφανίσθηκαν ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεοὶ οἱ Κεφαλλονῖτες Ἀνδρέας Μεταξᾶς καὶ Γεράσιμος Φωκᾶς, μὲ 350 ἄνδρες καὶ ὁ Βαγγέλης Πανᾶς μὲ 100 ἄνδρες.

Νὰ θυμίσουμε, ὅτι τὰ Ἐπτάνησα τότε ἦταν ἀγγλοκρατούμενα καὶ οἱ, γνωστοὶ ἀνθέλληνες, Βρετανοὶ ἔδειχναν μεγάλη αὐστηρότητα σὲ ὅσους Ἐπτανήσιους ἔσπευδαν νὰ πολεμήσουν στὸ πλευρὸ τῶν ἐπαναστατημένων συμπατριωτῶν τους. **Μ**άλιστα, οἱ Κεφαλλονῖτες ἐμφανίσθηκαν ὡς «ἀρχηγοὶ καὶ στρατηγοὶ τῶν ἠνωμένων δυνάμεων τῆς Ἐπτανήσου» καὶ κυκλοφόρησαν φήμες, ὅτι ἀποτελοῦν τὸ πρῶτο τμῆμα μεγαλύτερου στρατεύματος. **Ὁ** Κ. Μεταξᾶς, ἀδελφὸς τοῦ Ἀνδρέα, ἀγόρασε στίς 17 Μαΐου μὲ δικά του χρήματα, δύο πεδιναὶ τροχοφόρα πυροβόλα ἀπὸ ἓναν Κεφαλλονίτη πλοίαρχο.

Στίς 20 Μαΐου 1821, οἱ Κεφαλλονῖτες ξεκίνησαν μὲ κατεύθυνση τὸν Πύργο. **Σ**τὴν πορεία, ἐνώθηκαν μὲ πολλὲς ὁμάδες χωρικῶν μὲ ντόπιους ἀρχηγούς. **Σ**τὸν Πύργο, συναντήθηκαν μὲ 160 Ζακυνθινούς, ὑπὸ τὸν Διονύσιο Σεμπρικό καὶ Πυργιωῶτες, ὑπὸ τὸν Νικόλαο Βιλαέτη, ἀδελφὸ τοῦ Χαράλαμπου.

Ἐτσι στοὺς Ἑπτανήσιους, προστέθηκαν καὶ 700 περίπου Ἡλεῖοι, στοὺς ὁποίους συμπεριλαμβάνονταν καὶ 100 πολεμιστὲς ἀπὸ τὸ χωριὸ Δίβρη (σημ. Λάμπεια), ὑπὸ τοὺς Ἰωάννη καὶ Ἀγγελῆ Πετραλιά, ὁ ὁποῖος μισθοδοτοῦσε τοὺς ἀγωνιστὲς αὐτοὺς καὶ ἐξόδευσε γιὰ τὸν Ἀγῶνα 100.000 γρόσια...

Ἀνδρέας Μεταξάς.

Στις 13 Μαΐου, 600 ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὴν Ὀλυμπία ὑπὸ τοὺς Τ. Χριστόπουλο καὶ Ν. Ζαριφόπουλο, 600 Γορτύνιοι, ὑπὸ τὸν Γ. Πλαπούτα καὶ 250 ἄνδρες ἀπὸ τὴν Κυπαρισσία, ὑπὸ τὸν Κ. Μέλλιο, κατέλαβαν τὴν θέση Συκιά. Εἶχαν σταλεῖ ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Κολοκοτρώνη γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τυχὸν βοήθεια τῶν Λαλαίων πρὸς τὴν πολιορκούμενη Τριπολιτσά. Αὐτὸ ἀποτελεῖ δεῖγμα τοῦ πόσο ὑπολόγιζε τοὺς Λαλαίους ὁ «Γέρος τοῦ Μοριά».

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων, ἀποφάσισαν νὰ δράσουν ἀπὸ κοινῶ.

* * *

Στις 29 Μαΐου, τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Στρέφι καὶ κατέλαβε τὸ Γούμερο, ἐνῶ ἡ δύναμή του εἶχε αὐξηθεῖ σὲ 1.500 ἄτομο. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού Ἕλληνες πλησίαζαν τόσο πολὺ κοντὰ στὸν Λάλα.

Οἱ Λαλαῖοι, γιὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ καταλάβουν ὄχυρὲς θέσεις γύρω ἀπὸ τὸ χωριὸ τους, ἔστειλαν ἓνα μέρος τῆς δυνάμεώς τους ἐναντίον τῶν Γορτυνίων καὶ τῶν Ὀλυμπίων, ἐνῶ οἱ περισσότεροι κινήθηκαν ἐναντίον τῶν Ἡλείων καὶ τῶν Ἑπτανησίων. Ἐχοντας πλέον τοὺς Ἑπτανήσιους δίπλα τους, οἱ Πελοποννήσιοι αἰσθάνονταν σιγουριὰ καὶ ἀφοῦ κατέλαβαν ἓναν κοντινὸ λόφο πρὸς τὴν θέση «Μνήμα τοῦ Μπουτίνη», τοποθέτησαν τὰ πυροβόλα καὶ ἄρχισαν νὰ σφυροκοποῦν τοὺς Λαλαίους. Ἡ μάχη κράτησε 7 ὥρες. Οἱ Λαλαῖοι ὑποχώρησαν με βαριεὲς ἀπώλειες: 70 ἀπὸ αὐτοὺς σκοτώθηκαν, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἔχασαν 14 ἄνδρες.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτή, τόνωσε τὸ ἠθικὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ οἱ Λαλαῖοι θορυβήθηκαν ιδιαίτερα. Ἐβλεπαν γιὰ πρώτη φορὰ στὰ περίχωρά τους ἓναν ἰσχυρὸ ἀντίπαλο. Τὸ ἴδιο βράδυ, οἱ Ἕλληνες κατέλαβαν τὸ χωριὸ Πούσι πού ἀπέιχε μισὴ ὥρα ἀπὸ τὸν Λάλα, ὅπου ἐπικρατοῦσε ταραχή. Ὁ Λαλαῆς, γιὰ πρώτη φορὰ βρέθηκε πολιορκημένος. Αὐτὸ ὀφειλόταν κυρίως στοὺς Ἑπτανήσιους, πού ἦταν πειθαρχημένοι καὶ ἀσφογα ὀργανωμένοι, ἐνῶ εἶχαν ὑπηρετήσει στὰ γαλλικὰ καὶ τὰ ἀγγλικὰ τάγματα τῆς Ἑπτανήσου.

Σὲ σύσκεψη πὺν ἀκολούθησε, οἱ Ἐπτανήσιοι πρότειναν ἄμεση ἐπίθεση, ἀντίθετα οἱ Πελοποννήσιοι, καθὼς οἱ ἄνδρες τοὺς δὲν εἶχαν ἀρκετὰ πολεμοφόδια καὶ ὁ ὄπλισμός τοὺς ἦταν ἐλλιπής, ἀντέδρασαν. **Μ**άλιστα, ὀρισμένοι πολεμιστὲς, μόλις πληροφορήθηκαν

ὅτι ἐτοιμάζεται ἐπίθεση στὸν Λάλα, ἀποχώρησαν.

Ἐξαφνα, κυκλοφόρησαν φῆμες, ὅτι οἱ Λαλαῖοι ἦταν πρόθυμοι νὰ δεχθοῦν προτάσεις ἀπὸ τοὺς Κεφαλλονῖτες γιὰ παράδοση. **Ο**ἱ φῆμες αὐτὲς προκάλεσαν ἀναστάτωση στὸ ἑπτανησιακὸ στρατόπεδο. **Ο**ἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἐπτανησίων, γιὰ νὰ ἀποφύγουν ἀποχώρηση τῶν ἀνδρῶν τοὺς, ἔστειλαν στὶς 2 Ἰουνίου ἐπιστολὴ στοὺς Λαλαῖους μὲ προτάσεις γιὰ παράδοση. **Ο**ἱ Λαλαῖοι χρονοτριβοῦσαν, ἔστειλαν δὲ μάλιστα εἰρωνικὰ στὸν Α. Μεταξά: «ὀλίγα κεράσια τοῦ Λάλα (σημ. ἦταν τὰ καλύτερα τοῦ Μοριά) καὶ δύο ρεβανιὰ δι' ἀγάπην». **Ἐ**τσι οἱ Ἕλληνες ἀποφάσισαν ἐπίθεση.

Απὸ κακὴ συνεννόηση, ὁ Πλαπούτας μὲ τοὺς ἄνδρες τοῦ ἐπιτέθηκαν μόνοι τοὺς στὶς 9 Ἰουνίου. **Ο**ἱ Λαλαῖοι τοὺς ἐπιτέθηκαν καὶ τοὺς ἔτρεψαν σὲ φυγῇ. **Ο** Γεωργάκης Πλαπούτας, μέσα στὴ γενικὴ σύγχυση καὶ τὸν καύσωνα, ἔπαθε συμφόρηση καὶ ἀπέθανε.

Ὠστόσο, οἱ Λαλαῖοι ἔχασαν 60 ἄνδρες, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες εἶχαν 13 νεκροὺς (11 Πελοποννήσιους καὶ 2 Ἐπτανήσιους).

Οἱ Λαλαῖοι βρίσκονταν σὲ δεινὴ θέση. **Η** πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς εἶχε γίνεи ἀσφυκτικὴ, ὁ Ὁμὲρ Βρυώνης εἶχε καθηλωθῆ στὴν Βοιωτία, ἔτσι μποροῦσαν νὰ ἐλπίζουν μόνο σὲ βοήθεια ἀπὸ τὴν Πάτρα. **Π**ραγματικά, ὁ Γιουσούφ πασᾶς, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Τούρκων τῆς Πάτρας, καὶ 300 ἵππεῖς ἔφτασαν στὸν Λάλα. **Ο**ἱ Ἕλληνες, σκέφτηκαν νὰ ἀποσυρθοῦν στὴν ὄρεινὴ Δίβρη, ἀλλὰ οἱ Ἐπτανήσιοι ἀντέδρασαν.

Τελικά, ὁ Γιουσούφ ἐπιχείρησε ἐπίθεση στὶς 13 Ἰουνίου. **Θ**αυραλέα τοὺς ἀντιμετώπισαν οἱ Ὀλύμπιοι καὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀνδρίτσαινας. **Ο** Γιουσούφ προσπάθησε νὰ καταλάβει τὰ πυροβόλα, ὅμως οἱ Ἐπτανήσιοι, ἂν καὶ μὲ βαριεὲς ἀπώλειες, κατάφεραν νὰ τὰ κρατήσουν. **Ο** Ἀνδρέας Μεταξᾶς τραυματίστηκε καὶ στὰ δύο χέρια. **Ο** Γιουσούφ, μὲ βαριεὲς ἀπώλειες (200 νεκροὺς), ὑποχώρησε πρὸς τὸν Λάλα. **Ο**ἱ Ἕλληνες

πού ἔχασαν 22 Κεφαλλονίτες, 2 Ζακυνθινούς καὶ 60 Πελοποννήσιους, μετακινήθηκαν στὴν ὄρεινὴ Δίβρη.

Τὴν ἐπόμενη μέρα ὁ Γιουσούφ μὲ ὄσους Λαλαίους εἶχαν ἀπομείνει καὶ τὰ γυναικόπαιδα, ἀφοῦ σοῦβλισαν μερικοὺς αἰχμαλώτους, ἔφυγαν γιὰ τὴν Πάτρα. Οἱ Ἕλληνες, εἰσῆλθαν θριαμβευτὲς στὸν Λάλα καὶ ἔκαψαν τὸ χωριό.

Οἱ Λαλαῖοι μπῆκαν σὲ πλοῖα στὶς 25 Ἰουνίου καὶ ἔφυγαν εἴτε γιὰ τὴν Ἀνατολὴ εἴτε σὲ διάφορα ἀρβανιτοχώρια, κυρίως τῆς Ρούμελης καὶ τῆς Εὐβοίας.

Τὰ «καλύτερα ντουφέκια τοῦ Μοριᾶ», οἱ Λαλαῖοι, τὸ φόβητρο τῆς Ἡλείας, καὶ ὄχι μόνο, δὲν φάνηκαν ποτὲ πλέον στὴν Πελοπόννησο.

* * *

Χωρὶς τὴν βοήθεια τῶν Ἑπτανησίων, πολὺ δύσκολα οἱ Πελοποννήσιοι θὰ ἔδιωχναν τοὺς Λαλαίους. Ὅμως, κατὰ τὴν ἐπιστροφή τους στὰ Ἑπτάνησα, Ζακυνθινοὶ καὶ Κεφαλλονίτες ἀντιμετώπισαν τὴν ἄκρως ἐχθρική στάση τῶν Βρετανῶν. Ἀρμολογιστὴς τῶν Ἑπτανήσων τότε, ἦταν ὁ περιβόητος Τομαῆς Μέτλαντ, ὁ ἄνθρωπος ποὺ πούλησε (μὲ ἐκπτώση...) τὴν Πάργα στὸν Ἀλῆ πασᾶ. Ἀποφασίστηκε δήμευση τῶν περιουσιῶν ὄσων πολέμησαν στὸν Μοριᾶ, ποινὲς φυλάκισης κ.ἄ.

Παράλληλα, βρετανικὰ πλοῖα περιπολοῦσαν διαρκῶς γιὰ νὰ ἀποτρέψουν μετακινήσεις τῶν Ἑπτανησίων σὲ Δυτικὴ Στερεὰ καὶ Μοριᾶ. Οἱ πολυμήχανοι Ἕλληνες ὅμως, εὗρισκαν πάντα τρόπους νὰ ξεφεύγουν καὶ νὰ μάχωνται πλησίον τῶν συμπατριωτῶν τους...

*Χαραλάμπος Βιλαέτου, Γεωργίου Πλαπούτα,
καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως
καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἡρωικῶς πεσόντων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
Αἰωνία ἡ μνήμη!*

(*) Πηγές: <https://www.protothema.gr/stories>, <https://el.wikipedia.org>

• Ἐπιμέλ. ἡμετ.